

רבי צבי הירש הכהן וולק זצ"ל

בענין שחוטי חוץ — פסול בע"מ — שינוי קונה.*

בשם ד'. כ"ח חשוון תר"מ
כבוד ידידי הרב הג', החור"ב, סוע"ה, מורג חרוץ, יקר כבודו מפז ומחרוץ, בנן של גדולים, שמו להלל, מו"ה חיים הלוי נ"י.

יפרח כזית רענן ללון במנוחות שאנן לעדי עד.

אחרו דברי להשיב על מכתב חידו"ת שלו אשר הגיעני סמוך לפני ר"ה שעבר, וכמו הקדמתי מאז במכתב תשובתי אשר הרצאתי לו מיד כי ירגיע מעכ"ת את רוחו לפי שעה אם מרוב טרדותי אשר אפפוני לעתות לא אוכל להשיבו בקדימת זמן כפי הנאות, ואך זה שבוע דנא לקחתי לי מועד לעבור בין בתרי אמרותיו היקרים, ואת אשר חזיתי אגיד לו כפי אשר עוררה נפשי בעיוני המעט בעזרתו ית'.

פתח דברי מעכ"ת יעיר כמה שהנחתי ליסוד מוסד דר"ש אית ליה כר"ע דבע"מ אם עלו לא ירדו, וכת"ר תפס עלי ממשנה מפורשת זבחים קי"ב ע"ב דקאמר שם ר"ש בהרי" דבע"מ קבועין אם שחטן בחוץ פטור מטעם דאינו ראוי לפתח אוה"מ, וזה לא הוי רק אם נימא אם עלו ירדו, עכ"ד. ואנא ידידו אינני רואה שום גדל הפלאה בזה ואם משום הא לא איריא, דאטו מי לא מצי איירי מתניתין בדין פטור בע"מ לר"ש כגון שהיו בע"מ מעיקרא מקודם ההקדש, ובקדם מומן להקדשן כ"ע מודו דאם עלו ירדו כמבואר בדף פ"ה ע"ב שם, ועיין במשנה בכורות י"ד ע"א, ואף לר"ז זבחים ל"ה ע"ב דמותיב לר"ח בר אבא ארי"ח וכו' מהמעלה מהן בחוץ, שלפום ריהטא פליג אהא חילוקא דקדם מומן להקדשן כל עיקר, אבל המתבונן היטב יראה דגם איהו לא פליג רק אעולת נקבה דמינה הוא מותיב, וטעמו של דבר עפמ"ש התוס' תמורה י"ט ע"ב ד"ה ר"ש אומר תמכר וכו' דבהקדיש נקבה לעולה כו"ע מודו דנחתא קדושת הגוף עלה מצד מגו דנחתא קדושת דמים, וע"ש כתבו וז"ל דלא פליג אעולה כמו אאשם, דעולה יש לה קדושת הגוף טפי מאשם דעולה עושה תמורה עכ"ל, ולכך סובר ר"ז דבעולת נקבה אף שחל עליו הפסול קודם ההקדשה מ"מ הא נחתא עלי קדושת הגוף גמורה לכל דיניה ויש בה מיהא צד קדושת מזבח, וע"כ דיינינן בה דין כל שפסולו בקודש שאם עלתה לא תרד, ולא כן כבע"מ מעיקרא שאין בה קדושת הגוף מכל וכל ואינו אלא כמקדיש עצים ואבנים כודאי מודה לריו"ח דלא נחית עלה דין פסולו בקודש כל עיקר לענין אם עלה לא ירד, וזה ברור. וגם מגוף המשנה דפ' המזבח מקדש אין זה דיוק גמור כ"כ ממה דלא כייל ר"ש גם בע"מ ומה שנחסר במשנה הושלם בתוספתא זבחים פ"ח

* מכתב זה הומצא לידינו ע"י בנו הרב מרדכי גימפל הכהן וולק זצ"ל.

הבאתי דקאמר שם ר"ש בהדיא בשם ר"ע דמכשיר בבע"מ, (אם לא שנדחק דלי' ג' ס"ל), והיא תוספתא מפורשת שעליה בניתי כל מה שבניתי ואין לעקרה מכל ל.

שוב רצה כת"ר לחדש דבר בנוגע לעיקר קושיתי דאיך יתחייב דו"ה לר"ש שוחט בע"מ בחוץ כיון דמתחייב מלקות מצד שחיטת חוץ, ומעכ"ת חושב לאמר שחוטי חוץ אינם נכנסים בגדר כל חייבי מלקות שוגגין דפטורין אחר שממעטינן ונגג לגמרי מהוא ולא שוגג, קידושין מ"ג ע"א, עכ"ד. ולפי דברי כת"ר גם גבי סור אכילת חמץ נאמר כזה כפי שאמרו במכילתא פ' בא על הפסוק כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא וקאמר שם ההיא מזידה (יעו"ש ברש"י בחומש), וכן ייש על הפסוק כי כל אוכל מחמצת וגו'. ולפי דברי מע"כ מעתה אין מקום לדברי תוס' בפסחים ק"ט ע"א ד"ה מאן י"א וכו' שהקשו דהאוכל תרומת חמץ בפסח שוגג אמאי משלם יפטר מצד איסור כרת דחמץ, וכוננתם דאף אי איירי בשוגג חמץ מ"מ ה"ל חייבי מיתות שוגגין כמו שהבין המהרש"א יעו"ש, ועכשיו אין כאן מקום תימה, דגבי חמץ הא מיעט בהדי' שוגג מההיא ולא נוכל לדון בה דין חייבי מיתות שוגגין כל עיקר על דרך שהבין כת"ר גבי שחוטי חוץ. וגם עצם הדבר בשחוטי חוץ ליתא לאיסורא כלל, כרגע נשתוממתי שלפ"ז איך יתחייב בשחוטי חוץ קרבן על שגגתה כדאמרין בריש כריתות. וראיתי מיד למע"כ ששם לבו לזה ועלה בזה"ל, דהתם איירי שידע ששחט קדשים בחוץ והשגגה היתה בשארי דברים גו', וכוננתו כגון ששגג באיסור שבה כגון בלאו וכרת אבל לא בשהיה סבור שהיא המת חולין וכדומה, ובאמת מלבד שאיני רואה להפריד בין הדבקים דאחר מיעוטא דהוא סתמא כתיב לכאורה איירי בכל אופני השגגות, מלבד זאת הנה פנינו תוס' ערוך במס' שבת דף ע"ג ע"א ד"ה אלא לא וכו' שהקשו דלוקמא ברייתא שם בשחוטי חוץ, ושוגג בלא מתכוין כגון שנתכוין לשחוט בהמת חולין ויה צריך לשל חולין ונמצאת של קדשים וכו' עכ"ל, הרי שגם באופן זה יתחייב קרבן על שגגת שחוטי חוץ ומכ"ש שבאופן שלא היה גם מתעסק דבוודאי חייב.

עוד כתב כת"ר במה שהעליתי דגם בטבח ע"י אחר לא יתחייב בכאן בדו"ה אחר שלא ינצל השליח מאיסור בכל אופן, וכתב דאכתי יתכן כגון שישחוט קודם פתיחת דלתות ההיכל, והעיר עוד בדרך מ"מ"ג דאי קאי בזמה"ז הא ר"ל אזיל שיטתו וסובר דשחוטי חוץ בזמה"ז פטור עכ"ד. ולדעתי הנה זה בוודאי דסוגית גמ' בכאן נסיב בזמה"ב דהאיך משני ריו"ח בשוחט תמימים בפנים. (וקצת יש העיר עוד למאי דקימל"ן אין מקדישין ואין מעריכין וכו' בזמה"ז, ואם הקדיש, המה תעקר, ומפרשינן בגמ' ע"ז י"ג דאיזהו עיקור נועל דלת בפניה והיא מתה אליה, ולפ"ז יל"ע אם חייב בדו"ה על טביחתו דהרי בהמה קטלא טבח שגם אצל בעלים לא היתה עומדת רק למיתה וצ"ע). ומיהו מש"כ שיתכן שיפטר אם ישחט דם פתיחת דלתות ההיכל יל"ע מתוס' זבחים דף ס"א ד"ה קודם שיעמידו וכו'

שהקשו לשיטת רש"י דרק שלמים הוא שנפסלו קודם פדה"ה ולא שארי קדשים וממילא דבשלמים גופא אם עלו לא ירדו ואמאי יפטר בחוץ, ותי' דפסול דקודם פדה"ה הוי כמו פסול דשלא במקומו וכמו הך דשחטן בדרום דירדו לר"י, ומסקי בזה"ל אבל לר"ש לא ירדו וההיא דשני שעירים אתיא כר"י עכ"ל, וא"כ לר"ש לשיטתו דאליביה איירינן אין שום פטור קודם פתיחת דלתות ההיכל כיון דלא ירדו כמש"כ התוס', אמנם התוס' לעיל דף נ"ט ד"ה עד תירצו בדרך אחרת (ומצאתי מכבר לרעק"א בגהש"ס שציין לזאת), וכבר יש אתי שמועות אחרות ת"ל בעצם סתירת דבריהם ולא עת האסף פה.

שוב דן כת"ר כמה שאני ממאן לאוקמא במחוסר אבר משום דא"כ קניניהו הגנב בשינוי, והעיר מעכ"ת מאיבעית הגמ' ב"ק ע"ה גנבה קטעה וכו', אח"ז בקש לומר דגבי כהמת קדשים כיון דע"י מח"א היא נפסלת ממילא דנקראת שינוי, ובהמשך לכך ישב את דברי המהרש"ל בפ' ש"ש שמחלק בין גזלן לשומר, ותוכן דבריו דבשומר תליא בהיזק ניכר ולא כן בגזלן דתליא בשינוי, שגוף הבהמה השתנה, ולא מהני מה דהוי היזק ניכר ע"י מה דאין גומרין דינו של שור אלא בפניו, והביא סמוכין לזה מדברי התוס' בב"ק שתי' גבי בהמה שנפסלה דאיירי כבהמת הקדש, הרי דאף דהוי היזק ניכר מ"מ יכול לומר לו הרי שלך לפניך עכ"ל בקיצור.

לא אכחד כי עצם עצת דבריו בישוב דברי המהרש"ל הוא נאות מאוד אלולא דברי התוס' בגיטין נ"ג שלדעתם היזק שאינו ניכר, למ"ד שמיה היזק, ושינוי חדא מלתא היא, שלכך מקשי בגמ' שם אבל הני כגון תרומה ונטמאת וכו', דאינו יכול לומר הרי שלך לפניך להך מ"ד דשמיה היזק משום דקניא הגנב בשינוי, והרי זה ודאי דלא עדיפא היזק שאינו ניכר להך מ"ד דשמיה היזק מהיזק ניכר לדידן, וכיון שאין גומרין דינו של שור אלא בפניו מקרי היזק ניכר, ושוב ה"ל שינוי גבי גזלן דאינו יכול לומר לו עוד הרי שלך לפניך כמובן.